

Anna Montesinos López (València)

El català en les enginyeries de la Universitat Politècnica de València: Dades i reflexions

La Universitat Politècnica de València (UPV) és una comunitat social formada aproximadament per 38.000 persones, de les quals la majoria són estudiants que oscil·len entre els 18 i els 30 anys. Com a grup social que integra una institució el nostre propòsit és analitzar la presència del català i l'ús lingüístic d'aquest. Abans, però, no hem d'oblidar que la UPV es troba en un país on el nombre de parlants disminueix cada any, la voluntat política de garantir-ne "l'ús normal" és pràcticament nul·la i la pressió social per a exigir-lo no és suficientment forta per a invertir l'actual procés de substitució lingüística (Ferrando, 1991: 103).

Quant a la política lingüística de la UPV, el procés de normalització lingüística és dut a terme des de tres vies complementàries: el Servei de Normalització Lingüística, els grups de docència en català i les assignatures de català especialitzat anomenades Valencià Tècnic, les quals s'orienten a produir determinats canvis en dues direccions, que obeeixen a objectius igualment distints. Seguint Ninyoles (1975: 141), d'una banda, es tracta d'introduir innovacions tendents a modificar la naturalesa mateixa de la llengua, la configuració d'aquesta, a través d'un increment del vocabulari tècnic, de canvis en la pronunciació, etc. L'adaptació d'un idioma a les exigències de la tecnologia moderna, instrument del canvi socioeconòmic, implica aquest tipus de planificació. D'una altra, hi ha la dimensió directament política del fenomen, que se'ns ofereix en el moment que el problema a resoldre no està ja en l'estructura o en la forma de la llengua com a tals, sinó en l'estatus d'una llengua en relació amb altres llengües i en el seu paper en l'esfera de govern i de l'educació.

En primer lloc, el Servei de Normalització Lingüística¹ de la UPV du a terme una tasca summament important pel que fa a la realització dels cursos de capacitació de llengua de la Junta Qualificadora de Coneixements de

1 Aquest Servei dóna suport tècnic al Vicerectorat de Promoció Lingüística per a complir els objectius de promoció del valencià (UPV, 2003: 421). A diferència de les altres universitats de l'àmbit català, el Vicerectorat de Promoció Lingüística de la UPV no s'ocupa exclusivament de la llengua catalana, ja que també s'encarrega de les llengües estrangeres.

Valencià, cursos específics, traducció i correcció de documentació administrativa (cartes, actes, etc.) i documentació acadèmica (apunts, llibres, transparències, etc.), manuals lingüístics, activitats de promoció lingüística, etc.

A continuació ens centrarem en les altres dues vies normalitzadores: els grups en valencià i les assignatures de Valencià Tècnic.

1 Els grups en valencià

En les enginyeries de la UPV, la docència en català s'organitza en grups anomenats «grups en valencià». Això significa que els grups no marcats («en valencià») són sempre en castellà. La docència en llengua catalana depèn del nombre d'alumnes que trie estudiar en aquesta llengua i de la voluntat lingüística tant dels centres i dels departaments com del professorat. Quant al primer punt, només es disposa de les dades de l'any 1998. Segons la *Memòria del curs acadèmic 1997–1998* de la UPV, el 16,2% tria estudiar en català, l'11,4% es mostra indiferent i el 66,8% elegeix el castellà com a llengua d'estudi.

Els estudiants i les estudiantes indiferents són coneixedors d'ambdues llengües i, amb aquesta actitud, manifesten el seu bilingüisme. Freqüentment, molts dels estudiants i estudiantes indiferents no són més que catalanoparlants insegurs de la seua llengua.

Seguint Bibiloni (1997: 141), “la creació en els parlants –normalment per la via del sistema educatiu– de la competència lingüística necessària respecte a la varietat estàndard, la capacitat d'usar-la amb seguretat i sense vacil·lacions, és un objectiu dramàticament llunyà. Així, les dificultats en la implementació social del català són la causa d'una sèrie de dèficits funcionals de l'estàndard, per la qual cosa no podem parlar de moment d'una estandardització completa ni d'un estàndard reeixit”.

D'altra banda, pel que fa al nivell de coneixements de català de l'alumnat, des del curs 1992–1993 fins ara, podem observar-ne una millora important. Així, les taules següents indiquen l'evolució del nivell de coneixements de català expressat en l'automatrícula. S'hi observa que hi ha una disminució de les persones que diuen no entendre gens, poc o regular el català i, en canvi, hi ha un augment progressiu de les que diuen entendre'l bé. Les persones que diuen entendre el català poc o gens es redueixen a la meitat, mentre que les que l'entenen bé augmenten fins a un 80,2%.

	ENTÉN			
	G	P	R	B
92-93	11,7	8,9	15,0	64,4
93-94	11,6	8,9	15,0	64,6
94-95	11,5	9,2	15,3	64,0
95-96	11,5	9,0	15,1	64,3
96-97	11,1	8,2	14,6	66,0
97-98	8,8	7,2	13,9	70,1
98-99	7,2	6,2	12,9	73,8
99-00	6,6	5,5	11,9	76,0
00-01	6	5,1	11,2	77,7
01-02	5,5	4,7	10,7	79,0
02-03	5,1	4,3	10,2	80,2

Taula 1: Coneixements de català: entendre

També es produeix un augment considerable de les que diuen llegir bé, mentre que hi ha una disminució notable de les que diuen no llegir gens i una disminució no tan evident de les que lligen poc (cf. taula 2).

	LLEGEIX			
	G	P	R	B
92-93	21,2	13,7	19,0	46,1
93-94	20,9	13,5	18,7	46,9
94-95	20,7	13,7	19,2	46,6
95-96	20,1	13,2	19,3	47,5
96-97	18,9	12,2	19,2	49,6
97-98	14,8	10,6	19,2	55,4
98-99	11,7	9,8	18,5	59,9
99-00	10,8	8,5	16,9	63,6
00-01	9,8	7,8	16,4	66,0
01-02	9,1	7,2	15,4	68,3
02-03	8,4	6,6	14,8	70,1

Taula 2: Coneixements de català: llegir

En la *Memòria del curs acadèmic 2002–2003* (2003: 452), es destaca que aquests ítems, *entén i llegeix*, mostren uns valors importants en el coneixement lingüístic, especialment si en ambdós casos es sumen els percentatges de *bé i regular*, ja que els resultats són 90,2% i 84,9% respectivament. Així mateix, s'apunta la importància d'aquests dos punts “per la incidència que poden tenir en la docència en valencià”.

Veiem, finalment, les taules que fan referència als nivells de parla i d'escriptura:

	PARLA			
	G	P	R	B
92–93	26,1	18,2	22,6	33,1
93–94	25,5	18,2	23,0	33,1
94–95	25,3	18,7	23,3	32,9
95–96	24,5	18,2	24,0	33,3
96–97	22,8	17,2	25,3	34,7
97–98	18,1	14,9	27,1	39,8
98–99	14,6	13,7	27,6	44,0
99–00	13,4	12,3	27,3	47,1
00–01	11,1	11,3	27,6	49,2
01–02	11,1	10,5	26,2	52,1
02–03	10,4	9,6	26,8	53,1

Taula 3: Coneixements de català: parlar

Com s'hi pot observar, també hi ha una disminució dels estudiants i les estudiantes que parlen gens i poc la llengua catalana, i un augment considerable dels que la parlen regular o bé. Finalment, la dada més significativa és la que fa referència a l'escriptura (cf. taula 4), on observem una disminució d'aquelles persones que no escriuen gens, no tant les que diuen poc i hi ha un augment considerable de les que escriuen regular o bé (aquesta dada es duplica en sis cursos).

	ESCRIU			
	G	P	R	B
92-93	32,7	18,2	27,2	21,8
93-94	31,6	17,3	27,7	23,2
94-95	30,5	17,7	28,1	23,8
95-96	29,1	16,8	28,6	25,4
96-97	27,1	15,8	29,5	27,6
97-98	21,8	13,7	32,0	32,4
98-99	17,8	13,0	32,5	36,8
99-00	16,3	11,4	32,1	40,1
00-01	14,6	10,5	31,3	43,6
01-02	13,5	9,9	30,9	45,7
02-03	12,9	9,0	30,8	47,1

Taula 4: Coneixements de català: escriure
(Memòria del curs 2002-2003 de la UPV, p. 452)

Per tant, aquestes dades mostren que en els últims 10 anys l'alumnat s'ha anat alfabetitzant al llarg dels seus estudis de secundària. D'aquesta manera, l'alumnat està capacitant lingüísticament i, com a conseqüència, es genera un augment de la demanda per rebre els seus estudis en català.

Si contrastem les dades de coneixement del català amb les dades sobre la demanda de l'ensenyament en català, obtenim que és molt superior la competència lingüística de l'alumnat a la tria que fan per l'estudi en català. Per tant, es confirma la hipòtesi que els estudiants i les estudiantes que es mostren indiferents quant a la tria lingüística són catalanoparlants amb certa capacitació en totes les habilitats lingüístiques.

Això no obstant, l'alumnat que elegeix l'ensenyament en català tampoc no el rep en aquesta llengua. Aquest fet, de vegades, és degut a la manca de preparació del professorat que imparteix assignatures dels grups en valencià. Així, no es compleixen els articles següents de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià (LUEV) de l'any 1983, que especifiquen el coneixement lingüístic del professorat:

- art. 23.1 Els professors han de conèixer les dues llengües,
- art. 23.2 provisionalment els ensenyants actuals que encara no dominen el valencià hauran de participar en cursos de reciclatge,
- art. 23.4 l'accés del nou professorat a l'ensenyament es reglamentarà de manera que garantisca el domini d'aquest idioma per part dels nous professors.

En aquest sentit, cal un plantejament que vetlle per l'acompliment dels grups en valencià, la qual cosa implica la capacitació del professorat que imparteix docència en aquests grups, ja que ni tan sols s'adopta l'assignació d'un perfil lingüístic per cada lloc de treball com a una de les línies d'actuació (Amonarriz, 1997: 168). Com afirma Miralles (1999: 56), cal desenvolupar més encara el procés de catalanització de l'administració interna de la Universitat.

Malgrat tot el que hem exposat i tenint en compte la demanda de docència en català de l'any 1998, esmentada més amunt, el Pla d'Ordenació Docent ha oferit un nombre de grups de docència en català bastant superior als cursos anteriors. El nombre total d'assignatures dels grups en valencià és 280, però el nombre d'assignatures impartides en català en els grups en valencià és 133. Així i tot, hi ha 14 assignatures impartides en català que no pertanyen als grups en valencià.

En conseqüència, podem dir, en primer lloc, que no s'acompleix l'oferta dels grups en valencià, ja que, sobre el paper, hi ha un nombre superior de grups en valencià dels que realment s'hi imparteixen damunt la tarima; i, en segon lloc, la demanda és superior a l'oferta, perquè el nombre d'alumnes que demanen estudiar íntegrament en català no tenen aquesta possibilitat.

2 Les assignatures de Valencià Tècnic

L'ensenyament del català científicotècnic en els centres de la UPV s'organitza, principalment, en assignatures anomenades amb el nom genèric de Valencià Tècnic, amb lleugeres variacions segons el centre i la titulació en què s'imparteixen. La primera assignatura de llenguatge específic va nàixer el curs 1995–1996 a l'Escola Universitària d'Informàtica i responia als articles de la LUEV següents:

art. 18.1	La incorporació del valencià a l'ensenyament és obligatòria en tots els nivells educatius.
art. 23.3	El Consell procurarà que en els plans d'estudi de les universitats i dels centres de formació del professorat s'incorpore l'assignatura de "valencià".

Les assignatures de llenguatges d'especialitat tenen la finalitat de preparar als alumnes en la redacció i la terminologia científicotècniques en català en qualsevol dels estudis que s'imparteixen a la Universitat Politècnica de València.

Hi ha hagut un augment progressiu de les assignatures d'aquest tipus, tot i que s'ha produït un estancament des del curs 2001–2002. Això es deu, en gran part, a la bona acollida d'aquestes assignatures i l'interés cada vegada major dels estudiants i de les estudiantes en matricular-s'hi. El quadre següent mostra l'evolució en el nombre d'assignatures de l'àrea de Filologia Catalana:

95–96	96–97	97–98	98–99	99–00	00–01	01–02	02–03	03–04
1	2	6	8	10	15	21	21	21

Taula 5: Assignatures de llenguatges d'especialitat

El curs 1995–1996 es crea la primera assignatura de català específic, que tenia 3 crèdits, i actualment s'imparteixen 184,20 crèdits en assignatures d'aquest tipus.

Així, les assignatures de llenguatges d'especialitat que s'imparteixen estan estretament relacionades amb els estudis del centre on s'imparteixen, ja que, com hem esmentat més amunt, l'objectiu principal d'aquestes assignatures és l'assoliment de la competència lingüística en l'àmbit específic en què estudia l'alumnat mitjançant l'adquisició de la terminologia específica i la producció dels textos propis de l'especialitat. D'aquesta manera, aquestes assignatures tracten el català aplicat als àmbits següents:

- Administració i direcció d'empreses
- Enginyeria agrònoma
- Enginyeria agrícola
- Arquitectura tècnica
- Arquitectura superior
- Enginyeria de camins, canals i ports
- Belles arts
- Comunicació audiovisual
- Enginyeria industrial superior
- Enginyeria industrial tècnica
- Enginyeria informàtica superior
- Enginyeria informàtica tècnica
- Enginyeria de telecomunicacions
- Enginyeria de geodèsia, cartografia i topografia

Tanmateix, la LUEV només preveu una certa regulació del valencià com a assignatura; una assignatura plantejada en condicions fins i tot desfavora-

bles respecte a altres llengües (Pitarch, 1984: 43). Així, la majoria d'aquestes assignatures són de tipus lliure elecció i poques són optatives; naturalment, només una n'és obligatòria o troncal. Fins fa poc, el nombre de crèdits era molt inferior en comparació amb altres llengües. Actualment, aquesta diferència es manté en el nombre d'assignatures que s'ofereixen en un mateix centre segons les llengües, la qual cosa depén de factors llunyans a la legalitat lingüística o a l'interés per la pròpia llengua per part de l'alumnat, sinó que sovint depén del grau de simpatia de les persones responsables dels centres i dels departaments envers la llengua catalana.

A continuació analitzem certes dades, procedents de les enquestes que hem anat realitzant,² pel que fa al coneixement i l'ús del català de l'alumnat de l'assignatura de llenguatge específic que més cursos porta en marxa: València Tècnic Informàtic (EUI).

Els ítems que es plantegen en l'enquesta esmentada més amunt són els següents:

1. De quin poble i comarca ets?
2. En quina llengua t'hi comuniques? I en altres àmbits?
3. Lliges en català? Quins textos o publicacions?
4. Escrius en català? En quins contextos?
5. Has realitzat estudis de català? Quins?
6. Per què t'has matriculat en Valencià Tècnic?

En primer lloc, quant a la procedència de l'alumnat, en general, és majoritàriament de zones valencianoparlants, havent un percentatge molt menor que procedeix de zones no valencianoparlants, el qual al llarg dels cursos estudiats ha arribat a duplicar-se: 92% de zones catalanoparlants i 8% de zones no catalanoparlants. L'alumnat que prové de zones no catalanoparlants considera que tindrà un millor futur professional al País Valencià si està capacitat en llengua catalana.

En segon lloc, hi ha l'ítem en què es pregunta si s'és catalanoparlant, el qual té un subítem que pregunta pels àmbits en què es desenvolupen en català, naturalment quan la resposta anterior és positiva. Així, al llarg dels deu cursos en què s'imparteix l'assignatura la situació ha variat de forma considerable. Així, durant els tres primers cursos hi havia un major nombre de catalanoparlants (63,8%) que de no-catalanoparlants (36,2%), posteriorment es va produir un trencament durant dos cursos amb un 52,3% de

2 Aquestes enquestes es passen a l'alumnat el primer dia de classe a fi de tenir un major coneixement de la competència lingüística, les preferències, etc. de l'alumnat i aconseguir, així, una millora en l'activitat docent.

no-catalanoparlants i un 47,7% de catalanoparlants. Finalment, en els últims cursos, s'ha estabilitzat la matrícula d'uns i d'altres, sent lleugerament superior el nombre de catalanoparlants (59,3%). No obstant això, no hi ha cap estrat monolingüe segons la classificació de Vallverdú (1981: 148–149), tot i que sí que hi ha els bilingües passius.

Pel que fa als àmbits de parla, distingim les quatre possibilitats que hem trobat en les respostes de l'alumnat: parlen català sols a casa, sols amb els amics, a casa i amb els amics i, finalment, quasi sempre o sempre. Hem pogut observar que en tots els cursos, dels catalanoparlants destaquen una majoria lleial a la llengua (53%),³ mentre que la resta sols utilitza el català en àmbits familiars i / o d'amistats (47%), on podem parlar de diglòssia.

Quant a la pregunta corresponent als hàbits de lectura, hi ha hagut canvis considerables. Així, en els primers cursos, més de la meitat de l'alumnat reconeix llegir en català, però, d'aleshores ençà, s'inverteixen les proporcions, ja que un 65,8 diu que no llig en català.

Dels alumnes que lligen, sobretot es tracta d'apunts, excepte en dos cursos, en què predomina la lectura de llibres (*a l'estiu*) i hi ha un augment considerable de la lectura de premsa local i una disminució de lectura d'apunts, premsa i llibres.

D'altra banda, pel que fa a l'escriptura, és significatiu que en quasi tots els cursos pràcticament el 57% diu no escriure en català. El percentatge més alt es dona, precisament, en els cursos en què el percentatge dels catalanoparlants és superior i també la lleialtat lingüística.

Dels que diuen escriure en català, ho fan segons els quatre punts que hem distingit a partir de les respostes:

- apunts (40,4%)
- cartes, correu electrònic i notes personals (30%)
- apunts, cartes, correu electrònic i notes personals (14,6%)
- (quasi) sempre (15%)

S'hi desprén que sobretot escriuen apunts, segurament a causa de l'assistència als grups en valencià. Aquesta és la dada més estable, ja que al llarg de la major part dels cursos s'ha mantingut amb una mínima alteració. El nombre dels que demostren fidelitat lingüística és oscil·lant. Finalment,

3 Les mostres de lleialtat lingüística no són sinó actes simbòlics (Prats / Rafanell / Ros-sich, 1990: 35) i per conscient i militant que siga, és sempre insuficient davant dels contextos generals hostils (Mollà, 1997: 113). Malgrat tot, sabem que, ara com ara, no és possible de deixar de mantenir-hi una militància fatigosa i tensa perquè la llengua es mantinga (Martí, 1991: 36).

el canvi més significatiu es desprén dels canvis que s'han produït pel que fa als punts segon i tercer, ja que s'ha produït una caiguda successiva dels que diuen escriure apunts, cartes, correu electrònic i notes personals, mentre que es produeix l'efecte contrari, és a dir, l'augment progressiu, en aquells que diuen escriure cartes, correu electrònic i notes personals. En aquest sentit, el correu electrònic ha beneficiat un major ús de la llengua catalana en l'escriptura entre els estudiants i les estudiantes.

Malgrat que hi ha un gran nombre d'alumnes que diuen no ser catalanoparlants, no llegir o no escriure en català, pràcticament tot l'alumnat ha rebut anteriorment estudis de català. Esdevé digne de comentari que el percentatge que denota un major nombre d'estudiants que no han rebut anteriorment estudis de català siga el grup del curs 1996–1997, el qual també és un dels cursos en què hi ha més catalanoparlants, amb més fidelitat lingüística, que més hi escriuen, encara que els que menys lligen en català.

En general, els estudis que l'alumnat ha realitzat anteriorment són els d'ensenyament secundari i, a més a més, hi ha alumnes que han obtingut algun títol de la Junta Qualificadora de Coneixements de València o estan ampliant estudis a l'Escola Oficial d'Idiomes. Per tant, pràcticament totes les persones han estudiat llengua catalana, però no en català. Això no obstant, molts castellanoparlants han considerat el català com una assignatura de llengua estrangera. Es diria que el coneixement passiu del català creix en la mateixa mesura que en disminueix l'ús efectiu (Prats / Rafanell / Ros-sich, 1990: 32).

Finalment, considerem la motivació de l'alumnat d'una enginyeria que es matricula en una assignatura de llenguatge específic, quan respon a la pregunta: *per què t'has matriculat en València Tècnic?* Hem recollit les diverses respostes en els vuit punts següent:

- 1) Repassar i aprendre: recordar els coneixements adquirits al llarg de l'ensenyament secundari i aprendre nous coneixements.
- 2) Estudiar llengua amb l'objectiu de presentar-se als exàmens de la Junta Qualificadora de Coneixements de València.
- 3) Estimar la pròpia llengua.
- 4) Aconseguir un dels requisits de treball per a un futur no molt llunyà.
- 5) Ser una assignatura interessant.
- 6) No deu ser difícil.
- 7) Aconseguir crèdits.
- 8) No contesta.

El motiu principal de l'alumnat hi és repassar i aprendre els coneixements lingüístics de català, dels quals destaquen repassar l'ortografia i aprendre la terminologia pròpia de l'enginyeria informàtica. La resta de respostes són oscil·lants, sense grans canvis. Així i tot, cal esmentar els que contesten 2 ja que, malgrat que hi ha tant catalanoparlants com no-catalanoparlants, destaquen sobretot aquests últims. Com que, durant els últims anys, l'alumnat ha anat realitzant els exàmens de la JQCV, cada vegada el nivell al qual pretenen presentar-se és més alt. A més a més, els que es decanten per la resposta 3 sol ser un nombre relativament estable d'alumnes i coincideix amb el nombre d'alumnes que són lleials a la llengua en l'ús. D'altra banda, cal destacar que són pràcticament la totalitat de castellanoparlants els que contesten el punt 4 i desitgen que conste en l'expedient acadèmic per mostrar i justificar que han cursat aquests estudis si en un futur se'ls demana coneixements de català en l'àmbit professional informàtic. Igualment, són majoria de castellanoparlants els que contesten 5 i 6. Finalment, hi ha els que la motivació és l'assoliment dels crèdits, actitud que adopten aquelles persones que davant l'oferta d'assignatures de lliure elecció o optatives trien aquesta, per exemple, per l'horari.

3 Conclusions

Com a conclusió, podem dir que, malgrat les diferents vies del procés de normalització a la UPV, l'ús normal de la llengua hi és pràcticament nul. En part això és degut, d'un costat, al nombre reduït de grups amb docència en català i, d'un altre, al no-acompliment d'aquesta oferta dels anomenats grups en valencià. Tot això malgrat que la demanda de l'alumnat supera l'oferta de la Universitat. A més a més, tot i que s'han incorporat assignatures de llenguatge específic en alguns centres, aquestes no gaudeixen del prestigi d'altres llengües.

D'altra banda, l'estudi del català tècnic no és elegit per un grup d'alumnes militants de la llengua, sinó que cada vegada més és preferit per castellanoparlants que majoritàriament han rebut estudis de català.

Tant els valencianoparlants com els castellanoparlants tenen competència lingüística en la lectura i en l'escriptura en català, i els últims no tant en la parla com els primers, però no és la llengua habitual i de prestigi. Tot i així, la lleialtat lingüística té un índex del 15% de valencianoparlants.

En conseqüència, cada vegada hi ha més persones amb competència lingüística, sobretot en l'escriptura i en la lectura, però hi ha factors socials

que beneficien el monolingüisme dels castellanoparlants i la trampa del bilingüisme o abandonament del català en situacions no familiars en els valencianoparlants.

Bibliografia

- Amonarriz, Kike (1997): «Propostes i experiències de planificació i política local a Euskadi», en Mollà (ed.), 157–192.
- Bibiloni, Gabriel (1997): *Llengua estàndard i variació lingüística*, València: 3 i 4.
- Ferrando, Antoni (1991): «Les perspectives de normalització lingüística al País Valencià», en Martí i altres, 103–138.
- Generalitat Valenciana (1994): *Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià*, València: Generalitat Valenciana.
- Martí, Joan (1991): «Alguns supòsits per a la normalització lingüística», en Martí i altres, 25–40.
- i altres (1991): *Processos de normalització lingüística: l'extensió d'ús social i la normativització*, Barcelona: Columna.
- Miralles, Joan (1999): *Discursos per la llengua*, Barcelona / Palma de Mallorca: PAM / UIB.
- Mollà, Toni (1997): «Opcions de política lingüística: Models i vies», en Mollà (ed.), 103–130.
- (ed.) (1997): *Política i planificació lingüístiques*. Alzira: Bromera.
- Ninyoles, Rafael Lluís (1975): *Estructura social y política lingüística*, València: Fernando Torres editor.
- Pitarch, Vicent (1984): *Reflexió crítica sobre la llei d'ús i ensenyament del valencià*, València: 3 i 4.
- Prats, Modest / Rafanell, August / Rossich, Albert (1990): *El futur de la llengua catalana*, Barcelona: Empúries.
- Universitat Politècnica de València (1998): *Memòria del curs 1997–1998*, València: Servei de Publicacions de la UPV.
- (2003): *Memòria del curs 2002–2003*, València: Servei de Publicacions de la UPV.
- Vallverdú, Francesc (1981): *El conflicto lingüístico en Cataluña: historia y presente*, Barcelona: Península.